

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті  
Философия және саясаттану факультеті  
Жалпы және қолданбалы психология кафедрасы

## **Медициналық психология**

дәріскер: психол.ғ.к., аға оқытушы Құдайбергенова  
С.Қ.

2022-2023 оқу жылы

# 1 Дәріс

1. Клиникалық (Медициналық) психология.

Пәні мен міндеттері

2. Клиникалық психология салалары

3. Медициналық мекемелердегі психологтың жұмысы

## Жалпы медициналық психология:

- Ø Науқас адам психологиясының негізгі заңдылықтары (қалыпты, уақытша өзгертілген және ауру психикасының өлшемдері), дәрігер (медицина қызметкері) психологиясының, науқас пен дәрігердің күнделікті қарым-қатынас психологиясының, емдеудің алдын - алу мекемелерінің психологиялық атмосферасының негізгі заңдылықтары.
- Ø Психосоматикалық және соматопсихикалық өзара әсер ету.
- Ø Дәрігерлік борыш, этика, дәрігерлік құпия мәселелерін қамтитын медициналық деонтология.
- Ø Психогигиена (медициналық кеңестер мен кеңес беру психологиясына, отбасы психологиясына), адамдардың өмірінің дағдарыстық кезеңдері мен олардың психогигиенасы (пубертатты, климактериялық).
- Ø Психогигиеналық оқыту, дәрігер мен науқастың өзара қарым-қатынасының психотренингі.

**□ Жеке медициналық психология нақты науқасты зерттейді, атап айтқанда:**

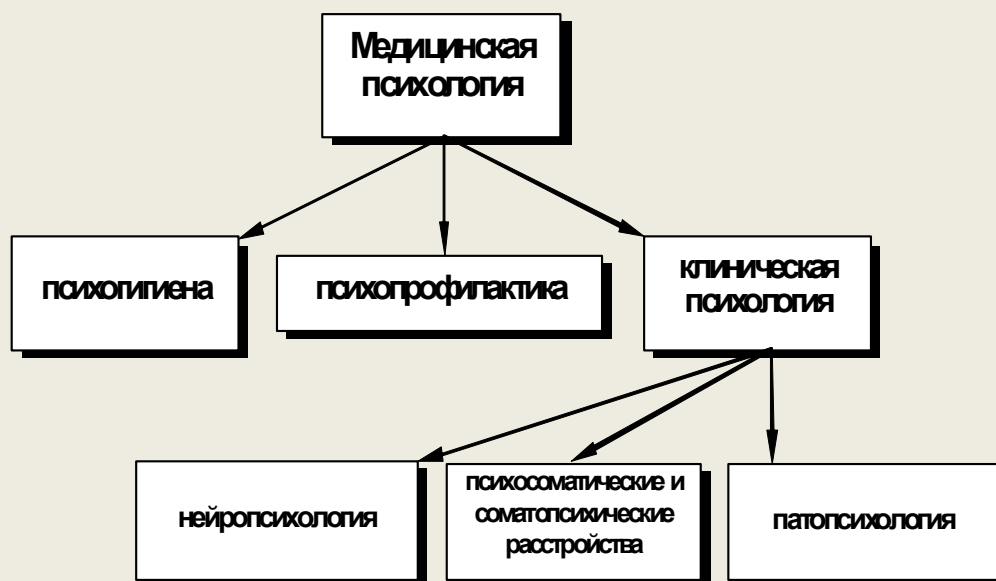
- ∅ психикалық науқастардағы психикалық процестердің ерекшеліктері;
- ∅ хирургиялық араласуларды дайындау, орындау кезеңдерінде және отадан кейінгі кезеңде науқастардың психикасы;
- ∅ әртүрлі аурулармен (жүрек-қан тамырлары, жұқпалы, онкологиялық, гинекологиялық, тері және т. б.) ауыратын науқастардың психикасының ерекшеліктері;
- ∅ Ағзалар мен жүйелердің ақаулары бар науқастардың психикасы (соқырлық, кереңдік және т. б.);
- ∅ еңбек, әскери және сот сараптамасын жүргізу кезіндегі науқастар психикасының ерекшеліктері;
- ∅ маскүнемдікпен және нашақорлықпен ауыратындардың психикасы;
- ∅ жеке психотерапия.

## **КЛИНИКАЛЫҚ (МЕДИЦИНАЛЫҚ) ПСИХОЛОГИЯНЫҢ БАСҚА ҒЫЛЫМДАРМЕН ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ**

Медициналық психологияның дамуына мынадай медициналық пәндер елеулі әсер етеді: психиатрия, неврология, нейрохирургия, психотерапия, терапия. Бұл әсер өзара. Медициналық психология және басқа да психологиялық және педагогикалық ғылымдарға жақын – эксперименталды психология, еңбек терапиясы, олигофрено-педагогика, тифлопсихология, сурдопсихология және т. б. Медициналық психология Психологияның жалпы теориялық мәселелерін дамытуға елеулі әсер етеді:

- психиканың дамуындағы әлеуметтік және биологиялық арақатынас,
- психикалық процестердің құрамына кіретін компоненттерді талдау,
- психиканың дамуы және ыдырауы,
- психикалық іс-әрекеттің әртүрлі формаларының құрылымындағы тұлғалық компоненттің рөлі.

## Қазіргі медициналық психологияның салалары



**Патопсихология** психикалық қызметтің бұзылу құрылымын, психиканың ыдырау заңдылықтарын нормалармен салыстыра отырып зерттейді. Бұл ретте патопсихологияда психологиялық әдістерді қолданады, қазіргі психология ұғымдарын қолданады. Патопсихологияда жалпы медициналық психология (психиканың ыдырау заңдылықтары, психикалық науқастардың жеке басының өзгеруі зерттелген кезде), сондай-ақ жеке (диагнозды анықтау, еңбек, сот немесе әскери сараптама жүргізу үшін нақты науқастың психикасының бұзылуы зерттелген кезде) міндеттері қарастырылуы мүмкін.

Патопсихологияға нейропсихология жақын, оны зерттеу объектісі ОЖЖ (орталық жүйке жүйесі) аурулары, көбінесе бас миының жергілікті-ошақтық зақымданулары болып табылады.

**Психосоматика** соматикалық көріністердің пайда болуына психиканың әсерін зерттейді.

1. Диагностика үшін деректерді алу.
2. Жүргізілген терапиямен байланысты психикалық бұзылулардың динамикасын зерттеу.
3. **Сараптамалық жұмысқа қатысу (әскери ембөксетіңдері психологиялық-педагогикалық сараптама).**
4. Оңалту жұмысына қатысу.
5. Жеткіліксіз зерттелген психикалық ауруларды зерттеу.



## ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ (КЛИНИКАЛЫҚ) ПСИХОЛОГИЯНЫҢ ДАМУЫНЫҢ ӨЗЕКТІ БАҒЫТТАРЫ

1. Медициналық (клиникалық) психологияның ғылыми пән ретінде дамуы
2. Медициналық (клиникалық) психология практикалық қолданбалы қызмет ретінде
3. Медициналық (клиникалық психология) саласында мамандар даярлау

**Ғылыми бағыт ретіндегі медициналық (клиникалық)  
психологияның өзекті бағыттары**

Қазіргі кезеңдегі клиникалық психология пәнін  
ажырату:

**Клиникалық = Медициналық?**

2. Клиникалық психология мәселелерін анықтау және әртүрлі бағыттарға (патопсихология, нейропсихология, психосоматика және соматикалық медицина, аномальді онтогенез психологиясы, Денсаулық психологиясы және т. б.)

Іргелі ретінде қажет , сонымен қатар пәнаралық командадағы қолданбалы зерттеулер (дәрігерлер, психологтар, биологтар, педагогтер...), бірақ бұл ретте психологиялық ерекшелікті жоғалтпау.

**Денсаулық сақтау ұйымдарының үлгі штаттары мен штат нормативтерін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2010 жылғы 7 сәуірдегі № 238 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2010 жылғы 15 сәуірде**  
**§ 25. Балаларға арналған медициналық ұйымдардың педагогикалық кабинеттері**  
Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеудің тізгімінде № 678 болып енгізілді  
151. Ауруханада 200 төсекке 1 психолог лауазымы белгіленеді.

**2-тарау. Перзентханалардың, перинаталдық орталықтардың және әйелдер консультацияларының штат нормативтері**

178. **Педагог-психолог** лауазымы перзентхананың төсек қуатына қарамастан белгіленеді.

**§ 3. Онкологиялық диспансерлердің, ауруханалардың, бөлімшелердің, кабинеттердің штат нормативтері**

235. Тар бейінді бөлімшелерде (бас пен мойын ісіктері, балалар онкологиясы) қосымша: 40 төсекке 0,5 лауазым есебінен **дәрігер - психолог** лауазымы белгіленеді.

238. Құрамында 150-ден астам төсегі бар диспансерлерде медициналық психологтың **2 лауазымы белгіленеді.**

**§ 6. Психиатриялық диспансерлердің, ауруханалардың, бөлімшелер мен кабинеттердің штат нормативтері**

280. **Медициналық психологтың** лауазымы 3 учаскелік психиатр лауазымына 1 лауазым есебінен белгіленеді.

Денсаулық сақтау саласындағы мамандықтар мен мамандандырулар номенклатурасын, денсаулық сақтау қызметкерлері лауазымдарының номенклатурасы мен біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-305/2020 бұйрығы.

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2020 жылғы 22 желтоқсанда № 21856 болып тіркелді.

7-тарау. Қоғамдық денсаулық сақтау және денсаулық сақтау менеджменті саласында жоғары және жоғары оқудан кейінгі білімі бар қызметкерлердің мамандандырулары

- 148. Медициналық биотехнология.
- 149. Клиникалық невропсихология.
- 150. Клиникалық психология.
- 151. Еңбек гигиенасы.
- 152. Балалар және жасөспірімдер гигиенасы.
- 153. Тамақтану гигиенасы.
- 154. Қоғамдық гигиена.
- 155. Радиациялық гигиена.
- 156. Паразитология.
- 157. Бактериология.
- 158. Микробиология.

8-тарау. Жоғары және жоғары оқудан кейінгі медициналық емес білімі бар қызметкерлердің мамандандырулары

- 166. Медициналық техника.
- 167. Денсаулық сақтаудағы IT.
- 168. Медициналық құрық.
- 169. Биотехника.
- 170. Бионформатика.
- 171. Бионженерия.
- 172. Психология.

<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2000021856>

**«Медициналық және фармацевтикалық мамандықтар номенклатурасын бекіту туралы»»**

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2009 жылғы 24 қарашадағы N 774 бұйрығы. Әділет Министрлігінде Қазақстан Республикасының 26 желтоқсан 2009 жылғы № 5885

**Жоғары медициналық!!! білімі бар**

- .....16. Психиатрия (наркология, психотерапия, сексопатология, **медициналық психология**, сот-психиатриялық сараптама, сот-наркологиялық сараптама)
- .....47. Балалар психиатриясы (наркология, психотерапия, **медициналық психология**, сот-психиатриялық сараптама, сот-наркологиялық сараптама)

## **Медициналық психологияның тәжірибелік қызмет ретіндегі өзекті бағыттары:**

1. Медициналық мекемелердегі психологтың мәртебесі мен кәсіби қызметінің нормативтік-құқықтық негіздерін әзірлеу (біліктілік талаптары, Штаттар, жұмыс жүктемесінің нормативтері, еңбек және демалыс төлемі, біліктілікті арттыру, мамандандыру, еңбектің ғылыми-әдістемелік негіздері және т. б);
2. Диагностикалау мен түзетудің үздік шетелдік әдістемелерін қазақ тіліне бейімдеу, аудару, этникалық, гендерлік және жас аспектілерінде қазақстандық іріктеуді ескере отырып, тест нормаларын қайта қарау, сондай-ақ жеке бірдей диагностикалық-түзету материалдарын әзірлеу;
3. Клиникалық (медициналық) психологтардың басқа бағыттағы психолог-мамандармен және дәрігерлермен өзара іс - қимыл мәселелерін шешу;
4. Тәуелді мінез-құлықтың және басқа да әлеуметтік-маңызды аурулардың алдын алу (психологиялық аспект)

## Клиникалық психологтарды

### оқытудағы өзекті бағыттар

- Мамандардың ~~біліктілігіне (құзыреттілігіне)~~ қойылатын талаптарды, жұмыс берушілердің қажеттіліктерін және қолданыстағы заңнаманы ескере отырып, Мамандандудың атауын нақты ойластыру қажет (атаулардың нұсқалары: "клиникалық психология", "Денсаулық сақтау мекемелеріндегі Психолог" және т. б.).)
- Үздік әлемдік тәжірибе негізінде клиникалық психологтарды оқыту жүйесін құру (академиялық оқыту+практика+супервизия), бұл ретте қазақстандық шындықты есепке алу (мысалы, қазір денсаулық сақтау мекемелерінде мансаптық өсу және алға жылжыту үшін міндетті түрде магистр дәрежесінің болуы)
- Осы мамандану бойынша жоғары оқу орындары үшін педагогикалық кадрларды даярлау (бейіндік және ғылыми-педагогикалық форманың болуы))

# Әдебиет тізімі

1. Карвасарский Б.Д. Клиническая психология. СПб, 2010
2. Блейхер В.М, Крук И.В., Боков С.Н. Клиническая патопсихология. Москва-Воронеж, 2006
3. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. Учебное пособие М., 2005
4. Соловьева С.Л. Медицинская психология. Конспект лекций. М.-СПб, 2004
5. Пушкина Т. Медицинская психология

**Интернет-ресурсы:**

<http://www.azps.ru>

<http://www.koob.ru/>

<http://www.psychology.ru>

<http://www.flogiston.ru>

<http://www.twirpx.com>